

dősségre, nem butaságból szülünk. Az élet életheletőségében azonban testvérbarátaink segítő kezeire ugyanúgy számíthatunk, mint ők a miénk. Ősbizalomra és neki gyürkőzésre épül a kis- és nagycsalád.

8/ Meg fogunk halni. Ez is életjelenség, az utolsó itt a földön. Kilépjünk a család földi keretei közül. Hogyan? Mindenki arról álmodozik, hogy fájdalom nélkül, gyorsan, szeretteinket nem terhelve. Ez az álom... Ha elutazunk, akkor is rendezgetjük a dolgokat magunk mögött. Földi sorsunkból kilépve végrendelkezések, öröknyújtások születnek. Testamentumtól az Evangélium felé irányulunk. Anyagi hagyatékától a szellemi, lelki értékátadásra tevődik a hangsúly. Szent hagyomány ott van, ahol szent emberek szavai és példái követésre találnak az utánuk jövőben. A hagyományozó ezt nem biztos, hogy megéli. Reménye, hogy a „rejtekekben lévő Atya megfizet neki”. Mi segítheti az áthagyományozást? Temetési szokások, síremlékek, emlénapok, évfordulók? Tárgyakhoz is, anyaghoz is kötötteen szeretünk a földön. A gyökereit elfelejtő ember erősen kiszolgáltatottá válik ebben a világban. Az is gyökereinkhez tartozik, ami a rossz példa miatt kerülendő. Az is, ami követésre méltó és ajánlott. „Orat pro societate” van kiírva a jezsuiták magatehetetlen öregjeinek ajtajára, tevékenységüként: imádkozik a közösségért. Értelmünk pislákolása is ad még példamutató tevékenységre módot. Eutanázia, szakrális öngyilkosság, menekülő öngyilkosság...? Egy életművet nem rombol le sem az összeroppanás (József A.), sem a vállalni nem tudás (R. Williams), de az ezáltal is szeretni akarás sem (eszkimói hagyomány, kénes barlang). Földi életünk naplementéje („Napszentülte” Gyergyóban) természetes, de nehezen viselhető...

Befejezni ezt a témát nem lehet, csak abba hagyni. Ahány ember, annyi kibontási lehetőség, annyi önkritikus felszólítás, annyi kiegészítő meglátás és tapasztalat. Közös kincsünk a magánéleti küzdelmünk is, mert ennek a küzdelemnek, homokszemnek irritációja kell ahhoz, hogy igazgyöngyök szülessenek: minőségi családok.

VÉGH ANDRÁS

LÉLEK ÉS NÖVÉNY...

Pszicho-flóra metafora, mert a tudat olyan, mint a növény.

Kedvelt növényeim sorsát két világ határa szabja meg, miként az emberi lelkekét is. Ti növények szervesen és szervetlen anyagból és fényből szerveset és élő, mi emberek élőből és jelből tudatot és gondolatot varázsolunk.

Az emberi lelket virághoz vagy növényhez hasonlítani, nem új gondolat. Az emberi pszichikum és a biológiai test viszonya olyan, mint egy növény viszonya a termőföldhöz (és a vízhez, levegőhöz, napfényhez). A növény finom gyökereivel centiméterről centiméterre behálózza a nedves termőföldet és felszívja a tápanyagot, leveleivel lélegzik és felfogja, majd átalakítja a fényenergiát. Különösen vizet, szervetlen és szerves anyagokat, valamint fényt, hő és kémiai energiát használ az önfenntartáshoz (ezeket építi be önmagába, ill. cseréli). Élettelen anyagból élő, és szerves anyagot „gyárt”, egyszóval anyagcserét folytat.

Hasonlóan a pszichikum is finoman hálózza be agyunkat és teljes idegrendszerünket, közvetve (vagy lehet, hogy közvetlenül is) kapcsolatban van sejtjeink, szövetek biofizikai, illetve biokémiai folyamataival. Ezekből táplálkozik, a téridőben jeleket, jelhalmazokat, jelstruktúrákat, érzeteket fogad a környezetből, ezeket átalakítja, feldolgozza, tárolja és továbbítja a külvilág felé. Vagyis jelelünk, beszélünk, olvasunk, írunk, prezentálunk... egyszóval kommunikálunk. Adatainkat átalakítjuk, feldolgozzuk, tároljuk és pillanatok alatt továbbítjuk, akár nagy távolságra is. A pszichikum jelcserét, vagy ha úgy tetszik adatcserét (információcserét) folytat. Mindkét létezőnek fontos az atomos anyag, az energia és az információ. Különösen kedveljük a vizet és a fényt (a tengerparton is :-)).

A formai hasonlóságot tovább gondolva megkérdezhetjük: Intelligens-e a növény? Szenved-e a növény? Barátkozik-e, szeret-e, érez-e, és így tovább...

A tudományos gondolkodás kopernikuszi dogmája kimondja: a Föld nem a világ közepe, és azt is, hogy az ember nem kitüntetett lény az univerzumban, sokféle nagyon különböző – az életért vívott harcban – versenyképes intelligencia létezhet (létezik). Tehát a növényeket is megilleti a független és elfogulatlan tanulmányozás.

Ugyanakkor egy másik dogma szerint, félrevezető lehet a túl távoli dolgokat tudatosan összekapcsolni, tehát „a létezőt a hasonlóval magyarázd” elv érvényes. Speciálisan a természettudományokban óvakodni kell az antropomorf magyarázatoktól. Például a növények érzetei (érzelmei) alapvetően mások, mint az emberé, és ha így van, értelmes-e ugyanazokkal a szavakkal illetni?

